

استعمار فرانسه بر سوریه

۱۸ آذر ۱۴۰۳ ساعت ۲۳:۲۷

در تاریخ سیاسی سوریه، این فرانسه بود که موفق شد برای اولین بار به رهبری ناپلئون بناپارت موفق این کشور را تحت الحمایه خود نماید. پیش از آن سوریه یکی از قلمروهای اصلی عثمانی محسوب می‌شد و شام، مرکز مهم بسیاری از مبادلات تجاری شرق و غرب بود. از این رو دولت‌های غربی، بارها و به بهانه‌های مختلف این سرزمین را مورد حمله خود قرار می‌دادند. یکی از این بهانه‌ها، آزار و اذیت مسیحیان بود. سوریه، یکی از شهرهای مهم عثمانی بود که بخش قابل توجهی از جمعیت آن مسیحی بودند.

سوریه، کشوری که این روزها نامش با جنگ عجین شده است، پیش از این و در تاریخ معاصر خود بارها صحنه جنگ و جدال میان قدرت‌های استعماری بوده است. این کشور که در قرن نوزدهم به اشغال فرانسه درآمد، تا پایان جنگ جهانی دوم تحت استعمار فرانسه قرار داشت. سوریه بعد از جنگ جهانی اول و طی توافقنامه پنهانی سایکس-پیکو نیز رسماً به عنوان مستعمره فرانسه تبدیل شد و این کشور به اشکال گوناگون از آن بهره‌بردار کرد. شرح استعمار فرانسه بر سوریه و روند استقلال آن موضوعی است که در این نوشته به آن پرداخته شده است.

آغاز استعمار فرانسه بر سوریه

در تاریخ سیاسی سوریه، این فرانسه بود که موفق شد برای اولین بار به رهبری ناپلئون بناپارت موفق این کشور را تحت الحمایه خود نماید. پیش از آن سوریه یکی از قلمروهای اصلی عثمانی محسوب می‌شد و شام، مرکز مهم بسیاری از مبادلات تجاری شرق و غرب بود. از این رو دولت‌های غربی، بارها و به بهانه‌های مختلف این سرزمین را مورد حمله خود قرار می‌دادند. یکی از این بهانه‌ها، آزار و اذیت مسیحیان بود. سوریه، یکی از شهرهای مهم عثمانی بود که بخش قابل توجهی از جمعیت آن مسیحی بودند. در دورانی که فرانسه بر سوریه تسلط داشت، به روش‌های مختلف، نفوذ خود را تعمیق کرد. این روش‌ها، روش‌هایی بودند که در مصر نیز به کار گرفته شده بود. اقدامات و فعالیت‌های فرهنگی در قالب سازمان‌ها، یکی از این روش‌ها بود. چنانچه در «سوریه» تا سال ۱۹۱۲م. از جانب سی و هشت موسسه تبلیغ مسیحیت صد و هفتاد و چهار مدرسه تأسیس گردید. ۱ استفاده از مبلغان مسیحی نیز روش دیگری بود که فرانسه از آن استفاده زیادی کرد. مبلغان مسیحی در شناسایی جهان اسلام و جاسوسی برای استعمار نیز زحمات زیادی کشیدند. چنانچه اخبار فرستاده شده از سوریه توسط مبشران در بین سال‌های ۱۸۳۰ تا ۱۸۴۲ میلادی، سیزده جلد ضخیم از یک مجموعه سی و هشت جلدی است. ۲ سوریه تا پیش از جنگ جهانی اول، تحت نفوذ و سیطره فرانسه بود، اما بعد از جنگ جهانی اول، رسماً به عنوان قلمرو استعماری فرانسه شناخته شد.

استعمار فرانسه بر سوریه بعد از جنگ جهانی اول

بعد از جنگ جهانی اول، فرانسه و انگلیس طی یک توافقنامه پنهانی به نام سایکس-پیکو، قلمرو عثمانی را میان خود تقسیم کردند. طبق این معاهده اقمار عثمانی در خاورمیانه به دو منطقه تحت نفوذ و قیمومیت بریتانیا و فرانسه تقسیم می‌شد. بر طبق قرارداد سایکس-پیکو دولت عراق تحت نفوذ انگلستان تشکیل شد. سوریه نیز توسط خطی که از شرق دریای مدیترانه به کوهستان حرمون وصل میشد از ترکیه جدا گشت. بدین ترتیب هر آنچه بالای این خط فرضی قرار داشت تحت نفوذ فرانسه و هر آنچه زیر این خط قرار می‌گرفت تحت نفوذ انگلستان واقع شد. این مناطق منطقه «A» و «B» نام گرفت. منطقه A تحت سیطره فرانسه قرار می‌گرفت و منطقه B تحت سیطره بریتانیا. ۳

این در حالی بود که انگلیس و فرانسه، پیش از جنگ به تطمیع و فریب اعراب پرداخته بودند و به آنان وعده می‌دادند که بعد از جنگ، به آنها کمک خواهند کرد تا از ستم ترک‌ها آزاد شوند. البته بخشی از این تفکر یعنی ستم ترک‌ها بر اعراب توسط خود انگلیس و فرانسه مطرح شده بود تا بر اختلافات داخلی میان مردم عثمانی دامن زده شود. طبق یکی از اسناد، این دو کشور مدعی بودند هدفی که فرانسه و بریتانیای کبیر در نظر دارند... آزادسازی کامل و قطعی مردمانی است که مدت‌هاست تحت ستم ترک‌ها قرار دارند و تأسیس حکومت‌های ملی‌ای است که اقتدارشان را از ابتکار عمل و انتخاب آزادانه جمعیت بومی می‌گیرند. اما بریتانیایی‌ها و فرانسوی‌ها به قولشان عمل نکردند. آنها با کمک اعراب و دیگر مردمان محلی توانستند ترک‌ها را بیرون برانند. ۴

استقلال سوریه از پادشاهی فیصل تا تلاش کاترو

ترفند و فریب استعمارگران برای ایجاد اختلاف در میان مردم عثمانی به خصوص سوریه به خوبی نتیجه داد و دو کشور توانستند رسماً سوریه را از عثمانی جدا کنند. بعد از جدایی سوریه از عثمانی، فردی به نام ملک فیصل به پادشاهی این کشور انتخاب شد و طبیعی بود که این اقدام با مخالفت فرانسه و انگلیس روبرو شود. با این حال، پادشاهی فیصل سرآغاز فصلی نوین در تاریخ سوریه بود و باعث شد تا موقعیت و مرکزیت سیاسی دمشق تثبیت گردد. اما با آغاز جنگ جهانی دوم، نیروهای فرانسه و متفقین، این کشور را به تصرف خود درآوردند و سوریه و لبنان با رأی جامعه ملل، تحت قیمومیت فرانسه قرار گرفتند. ۵

تا آن دوره، سوریه کشوری بزرگ بود که لبنان نیز بخشی از آن بود، اما در سال ۱۹۲۶ لبنان از آن جدا شد و فرانسه همچنان سیادت خود بر این کشور و البته لبنان را حفظ کرد. بعد از آن سوریه تا آغاز جنگ جهانی دوم، تلاش‌هایی در جهت کسب استقلال نشان داد، اما این رویا محقق نشد. با آغاز جنگ جهانی دوم و شکست فرانسه توسط آلمان، سوریه از فرصت استفاده کرد تا اعلام استقلال نماید. اولین تلاش توسط فردی به نام ژنرال ژرژ کاترو صورت گرفت. جالب آنکه این فرد خود فرانسوی بود و رهبری نیروهای فرانسه آزاد را بر عهده داشت. تلاش‌های کاترو گرچه به استقلال سوریه منجر نشد، اما گام مهمی برای رسیدن به هدف نهایی یعنی استقلال این کشور در سال ۱۹۴۴ بود. در نهایت با نخست‌وزیری تاج‌الدین الحسینی، این کشور به استقلال رسید و دمشق به عنوان پایتخت سیاسی این کشور انتخاب شد.

سخن نهایی

سوریه از دیرباز به دلیل اهمیت ژئوپلیتیک خود مورد توجه استعمارگران قرار داشت. این کشور مسیر ترانزیتی شرق و غرب بود و

علیرغم آنکه برخی مسیحیان زیادی در آن ساکن بودند، اما اکثریت مردم آنان را مسلمانان تشکیل می‌دادند. همبستگی دینی میان سوریه و مرکز خلافت عثمانی، باعث شده بود تا این کشور به عنوان بخشی از قلمرو عثمانی، مشکلات کمی را تجربه کند. اما بعد از سلطه تدریج به محل جدال و منازعات قومی تبدیل شد و جنگ‌های متعدد و طولانی بر آن حاکم شد. یکی از دلایل این موضوع، دسیسه استعمارگران با هدف ایجاد اختلافات بود که به خوبی و مطابق با نقشه استعمارگران پیش رفت و این کشور را به مرکز جنگ‌ها و مشکلات عدیده سیاسی و اقتصادی تبدیل کرد.

فهرست منابع

۱. مصطفی اسکندری، شناخت استعمار، قم، مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی(ص)، ۱۳۸۹، ص ۵۵.
۲. همان، ص ۵۶.
۳. صدیقه مرادزاده و احسان شاکری خوئی، "بحران فرایند دولت- ملت‌سازی و نقش آن بر شکل‌گیری و تکوین بنیادگرایی دینی در خاورمیانه (مطالعه موردی عراق و سوریه)، مطالعات جامعه‌شناسی، سال هشتم، شماره سی و یکم، (تابستان ۱۳۹۵)، ص ۱۳۳.
۴. مهران توکلی، استعمار، استعمارگری، استعمارزدایی، جهان سوم، تهران، نشر نی، ۱۳۸۵، ص ۹۳.
۵. جمعی از پژوهشگران، آشنایی با کشورهای اسلامی، تهران، نشر مشعر، ۱۳۹۰، ص ۳۱.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetariikh.com/news/49066/سوریه-فرانسه-استعمار>